

Tilburg University

Politieke economie

van de Klundert, T.C.M.J.

Published in:
Economisch-statistische berichten

Publication date:
1970

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van de Klundert, T. C. M. J. (1970). Politieke economie. *Economisch-statistische berichten*, 55, 319.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Politieke economie

Sommige recepten zijn heel eenvoudig. Vraag: hoe maakt men begripsverwarring? Antwoord: voeg twee intellectuelen bij elkaar. Volgende vraag: hoe maakt men er weer een eenheid van? Volgend antwoord: Tast hun gemeenschappelijke belangen aan.

De moraal van dit verhaal is de volgende. Waardevrije (sociale) wetenschappen bestaan niet. De beoefenaar van de sociale wetenschap staat met beide voeten midden in zijn object van studie. Hij is een man van gezag, belast met bepaalde verantwoordelijkheden, welke op de bestaande sociale structuur zijn geënt. Er wordt van hem een bijdrage tot de goede gang van zaken verwacht. Maar wie bepaalt wat goed is? Wat is algemeen belang in een situatie van ongelijke ontwikkeling?

Marx koos, zoals bekend, voor de opheffing van het proletariaat. Zijn criterium was de eliminatie van armoede, ellende en frustaties. Het algemeen belang vergde de negatie van het bestaande. Men kan natuurlijk ook kiezen voor de affirmatie van het bestaande. Het gaat dan meer om bijen. Armoede en ongerechtigheid zijn in dat geval nevenverschijnselen, hoe serieus men ook tegenover dergelijke euvelen staat. Er is slechts iets aan te doen in het kader van een zorgvuldige afweging, waarbij de continuïteit van het maatschappelijk bestel voorop staat. Het gaat hierbij niet om een accentverschil of om een kwestie van geduld of ongeduld terzake van sociale vraagstukken. Er is een meer fundamentele zaak aan de orde, te weten de rationele beoordeling van het kapitalisme als historisch fenomeen. Vandaar dat aan de economiebeoefening een politieke keuze voorafgaat, die bepaalt wat men in zijn onderzoek op de voorgrond stelt. Het vak heet nog steeds politieke economie, al tracht men dit vaak om begrijpelijke redenen zo veel mogelijk te vergeten.

In zijn recente boekje *Politieke politiek* levert F. Hartog hiertoe een bijdrage. De wetenschap houdt zich volgens de auteur bezig met zijns oordelen en laat de waarde-oordelen over aan de politici. Het is een kwestie van arbeidsverdeling, want de politici moeten wel degelijk rekening houden met de wel doorwrochte analyses van de vakmensen. Omgekeerd moet de economist weten wat de politici nu eigenlijk bezielt, zodat de juiste problemen aan de orde komen. Gewoonlijk voegt men hier nog aan toe, dat de wetenschapsbeoefenaar over politieke zaken even veel of even weinig te zeggen heeft als de leek. Hij is democraat met de democraten. Dit soort van uitspraken is echter misleidend. Achter kwantitatieve normen als meerderheid en minderheid verbergt men kwalitatieve verschillen in deskundigheid en macht. Vaktechnici op het terrein van de economie hebben een grotere invloed op de gang van zaken dan de gemiddelde kiezer. Belangrijker dan de techniek is evenwel de waardering als de grote verbanden ter sprake komen. De traditionele economie vervult dan zeer duidelijk een ideologische functie.

Instructief is in dit verband de bespreking van het neo-marxisme door Hartog. De schrijver heeft waardering voor een studie van Gorz. „Zijn analyse is goed, maar zijn conclusie niet” (blz. 39). Conclusies behoren echter tot de analyse. Hartog bedoelt dan ook wat anders dan hij zegt. Bedoeld wordt namelijk, dat de analyse van Gorz fout is, maar dat een groot aantal verschijnselen eenvoudig niet te loochenen is. Een van die verschijnselen is de opmars van de sociale kosten in de vorm van luchtvervuiling, ecologische evenwichtsverstoringen, enz. Gorz

schrijft deze onverkwikkelijkheden toe aan het kapitalistisch systeem, waar de ondernemingen de private kosten minimaliseren en de nevengevolgen hiervan zoveel mogelijk afwentelen. Dat is niet juist, zegt Hartog, want de toeneming van de externe effecten is een gevolg van de technische ontwikkeling. Het kwaad wordt dus verzakelijkt.

Dat waterverontreiniging, urbanisatie, e.d. samenhangen met de ontwikkeling van de techniek is zo vanzelfsprekend, dat we er niet wijzer door worden. Het gaat er om op welke wijze van die techniek gebruik wordt gemaakt en daarbij speelt de inrichting van het systeem wel degelijk een grote rol. Er worden om het tegendeel te bewijzen wel eens vergelijkingen gemaakt met het Russische stelsel, waar de collectieve voorzieningen nog veel te wensen overlaten. Daar staat tegenover, dat de Russische norm voor schade aan het menselijk organisme superieur is aan de Amerikaanse. In Amerika staat de economische haalbaarheid meer op de voorgrond (zie L. Reynders in *Vrij Nederland* van 8 november 1969 en T. Jacobs in *De Volkskrant* van 14 maart 1970). Vergelijkingen met de Sowjet-Unie hebben overigens maar een betrekkelijke waarde al zijn ze natuurlijk wel suggestief in de simplificerende zin van liever dood dan rood.

Ook de andere nadelen van de consumentenmaatschappij worden bij tijd en wijle wel gesignaleerd. Hartog heeft het over een plat materialisme, dat als voornaamste menselijke streven moeilijk gemist kan worden. Anders vervallen we bij gebrek aan inspiratiebronnen in de chaos. Overvloedig consumeren is bovendien nodig voor de werkgelegenheid, zo heet het verder. Van de Woestijne sluit zich hierbij aan en rationaliseert op deze wijze de reclame (preadvies uitgebracht aan de Nederlandse Vereniging van Erkende Reclame-adviesbureaux). Met de politieke economie kan je kennelijk heel wat kanten op.

Th. van de Klundert